

9. lecke

Az őszirozás forradalom

Fogalmak

őszirozás forradalom: a nevét onnan kapta, hogy a katonák elkeseredésükben letépték a sapkarózsájukat, és a helyére virágot tűztek. Igazából nem őszirozsa volt, mert az korábban nyílik, hanem krizantém, amelyből sok volt Budapesten, mivel két nappal később volt a halottak napja.

Magyar Nemzeti Tanács: a katonai vereség miatt a kormány lemondott. Helyette nem volt kormányképes erő, ezért alakult meg ez a szervezet, amely három párt összefogásából született. 1: Károlyi-párt (Károlyi Mihály a parlamenti ellenzék vezetőjeként végig a háború ellen volt) 2: szociáldemokrata párt (300 000 fős tagságával ez volt a legnagyobb ellenzéki párt) 3: polgári radikálisok (Jászi Oszkár vezetésével nyugati típusú demokráciát akartak, amelyben több jogot kaptak volna a nemzetiségek)

1. számú néphatározat: 1918. november 16-án kimondták, hogy Magyarország elszakad a Habsburgoktól és népköztársasági államformát vesz fel.

Padovai fegyverszünet: az Osztrák-Magyar Monarchia 1918. november 3-án tette le hivatalosan a fegyvert, és az olaszországi Padovában írták alá a fegyverszünetet. Figyelem!: ez még nem a trianoni béke, az csak 1920-ban lesz!

Károlyi belgrádi látogatása: Károlyi Mihály miniszterelnök 1918. november 7-én Belgrádba utazik, ahol fogadja Franchet d'Esperey (fransé deszperej) tábornok, az antant képviselője.

Történelmi személyek

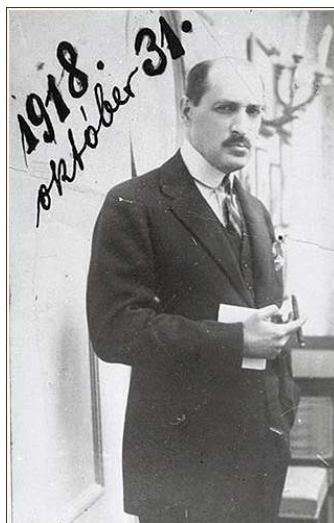
IV. Károly: az utolsó magyar király. Ferenc József 1916-os halálát követően koronázták meg. 1918-ban az Osztrák-Magyar Monarchia megszűnése után elvesztette mind az osztrák, mind a magyar trónt. A húszas években szeretett volna visszatérni Magyarországra, de az akkori vezetés félve az antant haragjától nem engedte meg. Végül a Portugáliához tartozó Madeira szigetén halt meg mindössze 35 évesen. Egész életében buzgón vallásos volt, amiért a pápa 2004-ben boldoggá avatta. (A képen feleségével, Zitával és gyermekükkel, Ottóval látható)

Tisza István gróf: Tisza Kálmán miniszterelnök fia, akiből szintén miniszterelnök lett. A Szabadelvű Párt élén állt (amelyet annak idején az édesapja hozott létre). Kemény kezű politikus volt, azonban 1905-ben megbukott, sőt pártja is feloszlott. 1910-ben megalapította a Nemzeti Munkapártot, amely megnyerte a választásokat. Tisza István azonban nem vállalta a kormányfői posztot, mert sokak számára népszerűtlen volt. 1912. május 22-án megválasztották a parlament elnökévé (házelnökké), ami miatt másnap (**1912. május 23: vérvörös csütörtök**) tüntetés robbant ki (hat halott, kétszáz sebesült). 1913-tól 1917-ig ismét miniszterelnök volt, majd lemondása után a frontra ment harcolni. Sok ember számára ő volt a háborús politika jelképe, ezért 4 merényletet is elkövettek ellene. Az utolsó 1918. október 31-én halálos volt.

Károlyi Mihály gróf: Vörös Grófnak hívták, baloldali gondolkodása miatt. Végig antant-barát és háború ellenes politikát folytatott. A tömeg őt akarta miniszterelnöknek az őszi rózsás forradalomban. A forradalom győzelme után miniszterelnök lett, majd 1919 januárjától köztársasági elnök. Kezdeti népszerűsége hamar csökkent, mivel nem tudta megoldani a gazdasági bajokat, és az antant sem vette komolyan. Végül lemondott és külföldre távozott. Franciaországban halt meg több évtizedes emigrációt követően.

A lecke tömör összefoglalása

A háború utolsó évében a néptömegek már békére vágytak, és amikor bekövetkezett a vereség meg akartak szabadulni a Habsburgoktól és az addigi politikai vezetőktől. Károlyi Mihály grófot éltették, aki végig a háború ellen volt, és akiről tudták, hogy antant-barát. Abban bíztak, hogy képes lesz jó békét kötni, és megoldani az ország problémáit.

1918. október 25-én összefogtak az ellenzéki pártok, és megalakították a Magyar Nemzeti Tanácsot, amelynek élére Károlyi Mihályt választották.

1918. október 28-án a pesti emberek Budára akartak vonulni, hogy követeljék Károlyi miniszterelnökké nevezését, de a Lánchídnál rendőrökbe ütköztek (lánchídi csata: 3 halott, 50 sebesült). Másnap feltörték a fegyverraktárakat és felfegyverkeztek.

1918. október 30-án a tömeg a Keleti pályaudvarhoz ment, és megakadályozta a szerelvények frontra indítását. A katonák és a rendőrök a forradalmárok oldalára álltak (sapkarózsa helyett őszirózsa – vagyis krizantém).

1918. október 31-én győz a forradalom, Károlyit kinevezik miniszterelnökké. Ismeretlenek megölik Tisza István volt miniszterelnököt a saját villájában.

1918. november 16-án kimondják az ország függetlenségét, az új államforma népköztársaság lesz.

A gazdasági helyzet katasztrofális. Nincs nyersanyag és energia, ezért leáll a termelés a gyárakban. Nincs élelem és fűtőanyag. A katonák sebesülten hazatérnek a frontról. Az új hadügyminiszter (Linder Béla) szélnak ereszti őket: „Nem akarok katonát látni.”

Ezalatt a csehek és a románok benyomulnak az országba. Károlyi Belgrádba utazik, hogy a francia parancsnokot rábírja egy előnyös megegyezésre. Franchet d'Esperey tábornok azonban lekezelően bánik vele, és követeli, hogy a magyarok adjanak át területeket.

Károlyi Mihály népszerűsége egyre jobban csökken.

Kérdések és válaszok a leckéhez

Miért volt döntő a felismerés, hogy a háborút elvesztettük?

Maga Tisza István mondta a parlamentben, hogy a háborút elvesztettük, majd ment harcolni. Az embereknek ez már sok volt. Nem látták értelmét a vérontásnak, békére vágytak.

Miért volt szükség a Magyar Nemzeti Tanács megalakulására?

A kormány lemondása után nem volt kormányzóképes politikai erő az országban, ezért az ellenzék összefogott. Károlyi párt + szociáldemokraták + polgári radikálisok

Miért győzhetett vérontás nélkül az őszirózsás forradalom?

Mert a rendőrök és a katonák a néptömegek mellé álltak. Az uralkodó (helyesebben annak megbízottja, a nádor) nem rendelkezett elég erővel, hogy szembeszálljon a népakarattal.

Mi volt a lényege az 1. számú néphatározatnak?

*Magyarország újból független lett (elszakadt Ausztriától).
Meggűnt a királyság, helyette népköztársaság lett.*

10. lecke

A polgári köztársaság. A Tanácsköztársaság létrejötte

Fogalmak

demokratikus szabadságjogok: sajtó-, szólás-, egyesülési és gyülekezési jog.

- sajtószabadság: bármilyen újság megjelenhet cenzúra nélkül
- szólásszabadság: véleményed szabadon közölheted írásban vagy szóban
- egyesülési szabadság: bármilyen párt és szervezet szabadon alakítható
- gyülekezési jog: szabadon lehet tüntetni, nagygyűléseket tartani

államfő – kormányfő: az államfő az ország első közjogi méltósága (Magyarországon köztársasági elnöknek nevezzük, jelenleg Schmitt Pál tölti be ezt a szerepet).

Monarchiákban az uralkodó tölti be ezt a szerepet.

A kormányfő irányítja az ország mindennapi életét, más néven miniszterelnöknek hívjuk, általában a választásokon győztes párt vezetője (jelenleg a Fidesz vezetője, Orbán Viktor).

KMP: Kommunisták Magyarországi Pártja – 1918 novemberében jött létre Budapesten, a Szovjetunióból hazaküldött és erre kiképzett kommunisták szervezték meg. Vörös Újság című lapjukban terjesztették a programjukat. Céljuk a hatalom megszerzése és egy bolsevik típusú proletárdiktatúra megteremtése volt.

Vix-jegyzék: 1919. március 20-án Vix francia alezredes az antant megbízásából jegyzéket nyújtott át a magyar kormánynak. Ebben követelték, hogy Magyarország adjon át jelentős (nagyrészt magyar lakosságú) területeket a románoknak és egyéb antant haderőknek. Ez a jegyzék jelentette a Károlyi-korszak végét.

kiáltvány: egy-egy párt vagy politikai irányzat tömören összefoglalja a céljait, és azt szórólapon, újságban vagy plakátokon terjeszti. A Kommunista Kiáltványt Karl Marx írta a XIX. század közepén, ami a kommunisták számára szinte szentírássá vált. A magyar kommunisták 1919 márciusában a Mindenkihez című kiáltványukkal ragasztották tele a főváros utcáit.

MOVE: Magyar Országos Véderő Egyesület. Jobboldali, főleg katonatisztekből álló párt (ennek a tagja volt Gömbös Gyula, aki 1932-1936 között magyar miniszterelnök volt).

SZDP: Szociáldemokrata Párt. Vezetői közül többen is (pl. Bokányi Dezső, akinek a nevéhez fűződik a következő ostoba kijelentés: „megvetem a 13 aradi burzsoát (így hívták a baloldaliak a tőkéseket és általában a gazdagokat), mert soha nem tisztelték a népet”. Mindezt az Aradon kivégzett honvédtábornokokról mondta!) a kommunistákkal való összefogást sürgették.

MSZP: Magyarországi Szocialista Párt. 1919-ben jött létre két párt egyesüléséből. KMP+SZDP=MSZP.

Figyelem! Nem keverendő össze napjaink MSZP-jével (Magyar Szocialista Párt)!

szocializálás: állami tulajdonba vétel. A kommunisták elvették a bankokat, bányákat, gyárakat és a földeket régebbi tulajdonosaiktól. (A szovjeteknél kollektivizálásnak neveztük .)

népbiztosok: a Tanácsköztársaság idején így nevezték a minisztereket.

Történelmi személyek

Károlyi Mihály: nagyon gyenge politikai érzékről tett tanúbizonyságot, amikor hagyta a hatalmat kicsúszni a kezéből, és ezzel a kommunisták kezére játszott. (Emiatt szokták magyar Kerenszkijnek is nevezni, aki hasonló szerepet töltött be 1917-ben Oroszországban.)

Kun Béla: eredeti nevén Kohn Béla, az orosz fronton esett hadifogságba, ahol belépett a bolsevik pártba, akiknek a megbízásából érkezett vissza 1918 őszén, hogy előkészítse a kommunista hatalomátvételt Magyarországon.

Garbai Sándor: eredetileg építőmunkás, ő állt hivatalosan a Tanácsköztársaság élén (ő volt a Forradalmi Kormányzótanács elnöke), valójában azonban Kun Béla kezében volt a hatalom. (A képen 1919. március 21-én Garbai Sándor kikiáltja a Tanácsköztársaságot.)

Fernand Vix: francia alezredes, az antant budapesti katonai megbízottja. 1919. március 20-án ő adta át azt a jegyzéket, amely az antant utasításait tartalmazta. Pár nappal később a kommunisták szétverték az irodáját, telefonvonalait elvágták. Ekkor vonattal Szegedre távozott, ahol a kommunisták nem voltak hatalmon.

A lecke tömör összefoglalása

A Károlyi-korszak megteremtette a polgári demokráciát hazánkban, ami együtt járt a demokratikus szabadságjogok megadásával. Károlyi Mihály 1918 novemberében és decemberében miniszterelnök volt, majd 1919 januárjától köztársasági elnök lett. Ezzel magasabb szintre került a politikában, de a mindennapos ügyekbe még kevesebb beleszólása lett. Törvényt hozatott a földosztásról, amelyben felszólította a nagybirtokosokat, hogy osszák fel földjeiket a parasztok között. Ő maga személyesen osztotta fel a saját birtokát.

Közben a szélsőséges pártok is megjelentek (MOVE, KMP), és gyakorivá váltak a tüntetések. A kommunista vezetőket végül letartóztatták, de Károlyi lehetővé tette számukra, hogy a börtönből is folytassák tevékenységüket.

1920. március 20-án Vix francia alezredes jegyzéket nyújtott át, amely színmagyar területek átadását is követelte. Erre Károlyi köztársasági elnök és a kormány is lemondott. Károlyi a hatalmat a szociáldemokratáknak akarta átadni, de azok megegyeztek a kommunisták börtönben lévő vezetőivel és egyesítették a két pártot MSZP néven.

***1919. március 21-én** kikiáltották a Tanácsköztársaságot, amely gyakorlatilag kommunista uralmat jelentett. (A szocialista időkben ez piros betűs nemzeti ünnep volt)*

A Tanácsköztársaság államszervezete: legfelül – Forradalmi Kormányzótanács (elnök: Garbai Sándor, külügyi népbiztos: Kun Béla) azok alatt helyi tanácsok, azok élén direktóriumok.

Eltörölték a magyar nemzeti jelképeket. A vörös zászló lett a hivatalos. A magyar Himnusz helyett az Internacionálét énekelték. Eltörölték a hittant az iskolákban, helyette szexuális higiénia nevű tárgyat vezettek be.

Államosították (szocializálták) a nagy értékű magántulajdont: gyárakat, bányákat, bankokat, földeket. Vidéken nem osztottak földet, mert termelősövetkezeteket akartak létrehozni. A régi tulajdonosokat ellenségnek tekintették, nemcsak a tulajdonuktól fosztották meg őket, hanem a szavazójogukat is elvették, sőt sokszor megverték, meggyilkolták őket.

A Tanácsköztársaság elsősorban a szegény rétegek, főleg a városi munkások körében volt népszerű. Számukra ingyen lakásokat, mozijegyet, színházjegyet osztottak. Felemelték a béreket. A szegény gyerekek számára étkezést és üdülési lehetőséget biztosítottak. A társadalom nagy tömegei azonban nem azonosultak a Tanácsköztársasággal. A parasztok nem kapták meg a remélt földeket, ezért becsapottnak érezték magukat. A vallás üldözése miatt pedig a hívők nagy tömegei fordultak szembe a kommunistákkal.

Melyek voltak a köztársaság legfontosabb vívmányai?

A polgári demokratikus szabadságjogok megadása: gyülekezési jog, egyesülési jog, szólásszabadság, sajtószabadság

Miért nem tudott úrrá lenni a nehézségeken a polgári kormány?

A szélsőséges pártok (KMP, MOVE) harcot indítottak a kormány megbuktatására. Károlyi köztársasági elnök és a kormány helyzetét tovább nehezítették a gazdasági és szociális bajok. Végül a Vix-jegyzék jelentette a kegyelemdőfést.

Mi volt a szerepe a köztársaság megbuktatásában a kommunistáknak, és mi a Vix-jegyzéknek?

A kommunisták gyakorlatilag államcsínyt hajtottak végre, amikor Károlyi tudta nélkül megkaparintották a hatalmat. Ezt segítette a szociáldemokraták behódolása és a két párt egyesítése. (Érdekesség: a szocdemeknek 300 000 tagjuk volt, a kommunistáknak néhány száz, mégis a kommunisták diktálták a feltételeket.)

A Vix-jegyzék lehetetlen helyzetbe hozta a polgári vezetőket. Ha elfogadják, az hazaárulás, ha visszautasítják, akkor az antant megtámadja Magyarországot. Ezért inkább lemondtak, és így a kommunisták kezére játszották az országot.

Mi a különbség a polgári köztársaság és a Tanácsköztársaság között?

polgári köztársaság

*demokrácia
többspártrendszer
tiszteli a magántulajdont
biztosítja a szabadságjogokat
biztosítja a vallásszabadságot
tartózkodik az erőszaktól*

Tanácsköztársaság

*diktatúra
egypártrendszer
felszámolja a magántulajdont
eltiporja a szabadságjogokat
üldözi a vallást és az egyházakat
megfélemlíti az embereket, embereket gyilkolnak*

Miért gyengült a Tanácsköztársaság társadalmi támogatottsága?

A parasztok hamar kiábrándultak a kommunistákból, mert nem kaptak földet. A munkásoknak ugyan kedveztek, de a sok vérontás és a terror sokakat közülük is eltántorított. A hívők tömegei és az egyház szintén szemben álltak vele. A volt tőkésék és nagybirtokosok is kezdettől az ellenfelei voltak. Így a kommunisták a hatalmukat csak terrorisztikus eszközökkel tudták fenntartani.

11. lecke

A tanácskormány harcai és bukása

Fogalmak

jegyzékek: írásban átnyújtott követelések. Három jegyzéket érdemes megjegyezni:

Vix-jegyzék: a Tiszántúl kiürítését követeli (Károlyiék ekkor mondanak le)

Smuts-jegyzék: a Vix-jegyzéknél kedvezőbb volt, Debrecen pl. nem kellett volna kiüríteni (Kun Béla visszautasította mondván a világforradalom úgyis győzni fog)

Clemenceau-jegyzék: visszavonulást követel Északról, cserébe megígéri, hogy a románok kivonulnak a Tiszántúlról

Vörös Hadsereg: a kommunisták így hívták a magyar haderőt. A Tanácsköztársaság felhívására tízezrek csatlakoztak a haza védelmére.

Vörös Őrség: a csendőrség és a rendőrség feloszlata után ez a szervezet biztosította a rendet.

Lenin-fiúk: Szamuely Tibor parancsnoksága alatt álló terroralakulat. Számos rémtettet követtek el. Az egyik legrettegettebb csoport a Cserny-csoport volt.

északi hadjárat: 1919 májusában Stromfeld Aurél tervei alapján a Vörös Hadsereg mélyen benyomult a Felvidékre, és kettévágta a cseh és a román csapatokat.

proletár internacionalizmus: olyan eszme, amelyben a nemzeti érzés helyett, a világforradalom képe jelenik meg. Nem az országoknak kell harcolni, hanem a világ proletárjainak kell összefogniuk a kizsákmányoló tőkések ellen. Jelszava: világ proletárjai egyesüljetek! (A Kádár-rendszer idején ez volt a Népszabadság című napilap szlogenje a címlapon. A szegény diákoknak pedig még oroszul is tudniuk kellett ezt a mondatot. Пролетарии всех стран, соединяйтесь! (ejtsd: Proletarii vszeh sztran, sojegyinyajtyesz!)

vörösteror: a kommunizmus nevében elkövetett rémtettek.

Rövid olvasmány a vörösteror legvéresebb kezű hóhérról, Szamuely Tiborról:

A bolsevizmus egyik legvéresebb emléke Szamuelyi különvonata, amelyet pribékjei egyszerűen, „akasztóvonatnak” neveztek. A halálvonat két Pullmann-kocsiból, két hálókocsiból és egy étkezőből állott. A vagonok tetején géppuskák voltak felállítva, a fülkékben pedig a legelszántabb Lenin-fiúk foglaltak helyet. Ahova ez a vonat berobogott, onnan rémülten menekült az egész lakosság. Nem volt ilyenkor irgalom senki számára. Véletlenek döntöttek élet és halál fölött. A „halálvonat” megérkezésekor egyedül Szolnokon 150 ember tűnt el, ezek közül 57-et, katonatiszteket, polgárokat, gazdákat akasztatott fel Szamuely. Rögtönítélő törvényszéket játszott, amelynek egyetlen tagja minden alkalommal ő maga volt. Néha, ha meguntta ezt a változatot, véstörvényszéket alakított esküdtekkel. A véstörvényszék elnöke ugyancsak ő maga volt, esküdtszéke pedig a kíséretében lévő terroristák. Szamuely szokás szerint könnyed pózban állt az asztal előtt és legtöbbször cigarettával a szájában gúnyolódott áldozataival. Gyakran előfordult, hogy kegyetlen cinizmussal ezt

mondta: „Ennek megkegyelmezek, mert nyomorék ember, ne akasszátok fel” ... aztán néhány pillanatig hallgatott, majd hozzátette: „Lőjétek főbe”.

Történelmi személyek

Kun (Kohn) Béla: zsidó családból származott, banktisztviselő és újságíró volt. A világháborúban hadifogságba esett, ahol beállt kommunistának. A párt Magyarországra küldte, ahol államcsínnyel megszerezte a hatalmat. A Tanácsköztársaság idején külügyi népbiztos (külügyminiszter) volt. Amikor vállalta a fegyveres harcot, nem magyar hazafiasságból tette, hanem a hatalmát, akarta megőrizni. A kommunisták bukása után külföldre szökött. Végül a Szovjetunióban halt meg. A harmincas években a koncepciók perek egyik áldozata lett.

Garbai Sándor: szociáldemokrata politikus, a Forradalmi Kormányzótanács elnöke. A bukás után külföldre menekült. Bécsben vendéglőt nyitott, amely tönkrement. Végül Párizsban telepedett le.

Stromfeld Aurél: az Osztrák-Magyar Monarchia vezérkari tisztje volt. 1918-ban belépett a szociáldemokrata pártba. Az északi hadjárat idején az ő tervei alapján foglalták vissza a Felvidék egy részét. A Tanácsköztársaság bukása után 2 évig börtönben ült. 1927-ben halt meg.

Évszámok

1919 április: cseh és román csapatok támadása, magyar csapatok visszavonulása

1919 május: északi hadjárat

1919 június: visszavonulás az elfoglalt északi területekről

1919 július: sikertelen támadás a románok ellen a Tiszán átkelve

1919 augusztus: a Tanácsköztársaság bukása, román csapatok Budapesten

1919 március 21 – augusztus 1.: a Tanácsköztársaság időszaka (a Kádár-rendszerben úgy tanultuk, hogy a „dicsőséges 133 nap”. Mindenki eldöntheti, mennyire volt dicsőséges.)

Történelmi helyek

Tiszántúl, Debrecen, Miskolc, Kassa, Eperjes, Szeged

A lecke tömör összefoglalása

Mivel a Tanácsköztársaság sok ember tulajdonát és érzéseit sértette, ezért egyre több ember szállt vele szembe. A kommunisták minden megmozdulást vérbe fojtottak. Ennek eszközei a rögtönítélő bíróságok és a terrorista Lenin-fiúk voltak. A legjelentősebb fegyveres megmozdulások: a ludovikások felkelése, a monitor lázadás (a monitorok folyami hadihajók voltak), Kalocsa környéki felkelés. A katonák egy része a Szegeden gyülekező Nemzeti Hadsereghez vonult, amelynek a vezetője Horthy Miklós volt.

Kun Bélának nem foglalkoztak a Vix-jegyzékkel. Úgy gondolták, hogy úgylis győz a világforradalom. Abban bíztak, hogy a szovjet Vörös Hadsereg majd segít nekik (ez nem valósult meg, mivel a fehérek éppen győzelmeket arattak a vörösök felett). Visszautasították a Smuts-jegyzéket is, amely pedig kedvezőbb volt a Vix-jegyzéknél.

Amikor azonban látták, hogy a csehek és a románok előrenyomulnak, megszervezték a Vörös Hadsereget. Élére a tapasztalt Stromfeld Aurél állt, aki az északi hadjáratban elvágta egymástól a cseh és a román haderőt. Eperjesen kikiáltották a szlovák Tanácsköztársaságot, és ott is kitűzték a vörös lobogót.

Ekkor jött a Clemenceau-jegyzék, amely felszólította a magyarokat, hogy vonuljanak vissza. Cserébe a románok is kivonulnak a Tiszántúlról. Ezt Kun Bélának elfogadták, ami végül is a bukásukat okozta, mivel a románok nem állták a szavukat. Ekkor a magyar csapatok átkeltek a Tiszán, de a románok visszaverték őket, sőt bevonultak Budapestre. A Tanácsköztársaság vezetői lemondtak, és sietve külföldre menekültek.

Kérdések és válaszok a leckéhez

Miért robbantak ki felkelések a tanácshatalom ellen?

Mert a lakosság nagy része nem tudott belenyugodni a magántulajdon elrablásába és a hitélet sárba tiprásába.

Miért adták fel először a kommunisták a területeket, azután meg miért vállalták a harcot?

A proletár internacionalizmus eszméje alapján a világforradalmat várták. Nem számított nekik a hazafias érzés. Később felismerték, hogy a csehek és románok elsöprik a hatalmukat, ezért harcot indítottak ellenük.

Érdekességek

A Tanácsköztársaság zászlaja a vörös lobogó volt, hiszen a kommunisták elvetették a nemzeti jelképeket. Érdekesség: a Tanácsköztársaság vezetőinek nagy része zsidó származású volt. Az alábbiak közül egyedül Garbai Sándor nem volt zsidó származású.

A HALÁL NÉPBIZTOSA - SZAMUELY TIBOR GYILKOSSÁGAI

Húsvét első napján Csorna piacterén, a templommal szemben a törpe akácfákra köteleket kezdtek szerelni. Ugyanekkor kidoboltatták, hogy délután mindenki legyen a piac-téren, ahol Szamuely Tibor népbiztos elvtárs beszédet fog tartani a néphez. A csornaiak már tudták, hogy

miről van szó, látták a hét bitófát és irtózással gondoltak a közeli órákban bekövetkező eseményekre.

A hét vádlott fölött Szamuely a községháza épületében ült vésztörvényszéket és mind a hét embert kötél általi halálra ítélte. Az akasztófák már elkészültek, a kötelek ott lógtak a kis akácokon és minden fa előtt alacsony székek voltak, amelyekre a boldogtalan áldozatoknak fel kellett lépniök.

Délután négy órára volt kitűzve az akasztás. A Piac téren rengeteg ember gyűlt össze és borzadva, a félelemtől reszketve várták a történendőket. Úgy fél négy óra tájban indult el a menet a községházáról. A hét vádlott szuronyos Lenin-fiúk közt haladt. Gallérja, nyakkendője minden embernek a vállára volt téve. Amikor az elítéltek a Piac térre értek, a jelenlevők hangos zokogásban törtek ki. Az asszonyok sikoltoztak, a férfiak szeme könnyekkel volt tele, az ártatlan emberek hozzátartozói kezeiket tördelve ordítottak és térden állva könyörögtek Szamuelynek, hogy adjon kegyelmet. A Lenin-fiúk a borzalmas sírásra, hogy a nép megijedjen, a levegőbe lőttek, Szamuely pedig hangosan kijelentette, hogy nincs kegyelem, az elítélteknek meg kell halniuk.

Elsőnek Laffer kereskedőt végezték ki a hóhérok. Laffer háza szemközt volt a vesztőhellyel és a felesége, édesanyja és gyermeke a ház ablakából nézték végig, amint szerettüket a bitó alá hurcolták. Laffer édesanyja, amint fiát a bitó alatt meglátta, szívszélhűdést kapott és meghalt, felesége elájult és megbetegedett. Ezt Szamuelynek rögtön hírül adták, de a tény nem hatotta meg, hanem sorra kivégeztette az embereket.

Ákocs földbirtokos eres, hatalmas ember lévén, a lába a földet érte és így az akasztás nehezen ment. Erre a Lenin-fiúk az ártatlan áldozat lábára is kötelet kötöttek és nyakánál és lábánál fogva akasztották fel. Ákocs mintegy 25 percig szenvedett a bitófán.

A minden emberi fogalmat felülmúló kegyetlen vérengzés után Szamuely beszédet intézett a megjelentekhez : - Kedves elvtársaim - mondotta a tébolyult hóhér - a gaz fehérek, akik ellenforradalmat akartak csinálni, elvették méltó büntetésüket. Íme láttátok, hogyan bűnhődnek azok, akik a tanácskormány ellen vétenek. Ma hét embert akasztottunk fel, holnap is hetet akasztunk s ha kell mindennap, de nem tűrjük hogy, hogy az uralmat kivegyék a kezünkől. A hét holttestet elrettentő példaként itt hagyjuk lógni estig.

A holttesteket este vágják le a kötélről és valamennyiöket egy gödörbe földelték el.

Így ítélkezett Csornán Szamuely húsvét első napján.

12. lecke

A Horthy-korszak kezdete

Fogalmak

emigránsok: azok a személyek, akik politikai okokból hagyják el hazájukat. A kommunista vezetők a Tanácsköztársaság bukása után emigráltak. (Szamuely Tibor a határon öngyilkos lett, Kun Bélával pedig a koncepciós perekben végeztek a sztálini Szovjetunióban.)

megszállás: egy ország fegyveres elfoglalása. A román csapatok a Dunántúl kivételével megszállták Magyarországot.

fehérterror: a Szegedről kiinduló különítményesek által elkövetett kegyetlenkedések, amelyek célpontjai kommunisták és zsidók voltak.

koalíciós kormány: olyan kormány, amelynek tagjai különböző pártokból kerülnek ki. A demokráciákban általában ez a gyakoribb. Viszonylag ritkán fordul elő, hogy egy párt képes egyedül kormányozni (pl. a Fidesz Magyarországon 2010-től)

kormányzó: olyan személy, aki a király helyett irányítja az országot. A magyar történelemben három kormányzó volt:

Hunyadi János 1446-1452: V. László kiskorúsága miatt választják kormányzónak

Kossuth Lajos 1849. április 14.: A trónfosztást követően kormányzónak választják

Horthy Miklós 1920. március 1. – 1944. október 15.: az ország államformája király nélküli királyság, ahol az államfői jogokat a kormányzó gyakorolja

Történelmi személyek

Horthy Miklós: 24 éven át volt Magyarország kormányzója, ezért ezt az időszakot Horthy-korszaknak szoktuk nevezni.

gróf Apponyi Albert: a béketárgyalásokon a magyar küldöttség vezetője volt. Sajnos nem sikerült Magyarország érdekeit érvényesíteni, hazánkkal csak mint vesztesel álltak szóba. Pedig híres védőbeszédét két órán keresztül mondta három nyelven. Tőle származik a híres mondás: Helyes-e öngyilkosnak lennünk, nehogy megöljenek?

Harry Hill Bandholtz: amerikai tábornok, aki egyedül egy lovaglópálcával a kezében megakadályozta, hogy román katonák kirabolják a Nemzeti Múzeumot.

Prónay Pál: a leghírhedtebb különítmény vezetője, nevéhez kegyetlenkedések fűződnek a fehérterror idején. Az eseményeket saját maga írta le naplójában.

Somogyi Béla: a Népszava című újság újságírója, eredetileg tanító. Lapjában cikksorozatot közölt a fehérterror vérengzéseiről, amiért 1920 februárjában elhurcolták és megölték. (Bal oldalon Bacsó Béla, akivel együtt ölték meg.)

Nagyatádi Szabó István: kiszagdapárti politikus. Az 1920 januári választásokat az ő pártja nyerte meg.

A lecke tömör összefoglalása

1919 augusztusában a románok bevonultak Budapestre, a Tanácsköztársaság bukott vezetői pedig elmenekültek az országból. A Vörös Hadsereget feloszlatták, az egyetlen magyar katonai erőt a Szegeden létrejött Nemzeti Hadsereg alkotta. Ez a hadsereg átvonult a Dél-Dunántúlra, és várta, hogy a románok kivonuljanak. A hadseregből kisebb különítmények váltak ki, amelyek kegyetlen megtorlásokat hajtottak végre. Ezt nevezzük fehérterrornak. Legfőbb célja a Tanácsköztársaság résztvevőinek a megbüntetése volt. A románok közben megszállva tartották az ország nagy részét, amit tudtak, elraboltak. A Nemzeti Múzeum kifosztását Bandholtz amerikai tábornok akadályozta meg.

A románok 1919 novemberében végre elhagyták a fővárost. Horthy Miklós, a Nemzeti Hadsereg vezére pedig bevonult, hogy átvegye a hatalmat. (Több fénykép is megörökítette, amint legendás fehér lován bevonul Budapestre.)

Koalíciós ideiglenes kormány alakul, amely az országot a választásokig irányítja. Hatalma elég gyenge, mivel a román megszállók a Tiszántúlon vannak, a különítményesek pedig a Dunántúlt és a fővárost terrorizálják. Párizsba nyugtalanító hírek érkeznek Magyarországról, ez nem tesz jót a béketárgyalásoknak.

1920 januárjában végre megtartják a választásokat, amelyet a Nagyatádi Szabó István vezette Kiszagdapárt nyer meg. **1920. március 1-jén** Horthy Miklóst kormányzóvá választják. Ezután a románok elhagyják a Tiszántúlt, és végre nyugodtabb időszak kezdődik.

Kérdések és válaszok a leckéhez

Mi volt az átmeneti kormányok szerepe?

A Tanácsköztársaság bukása után elkezdték a magántulajdon visszaállítását, és a rend megteremtését. A kommunista vezetőket hagyták megszökni az országból.

Mi volt a fehérterror?

Főként a kommunisták és zsidók ellen irányult. Célja a bosszú volt.

Mi volt a Nemzeti Hadsereg jelentősége?

Egyedüli magyar haderőként csak ez vehette fel a harcot a románokkal és a kommunistákkal. Egyúttal így lehetett megteremteni a nyugalmat.

Hogyan kezdett stabilizálódni a rendszer?

1919 novemberében koalíciós kormány alakult, amely a választásokig irányította az országot.

1920 januárjában választásokat tartottak.

1920 március elsején Horthy Miklóst kormányzóvá választották.

1920 március végén a románok kivonultak a Tiszántúlról.

13. lecke

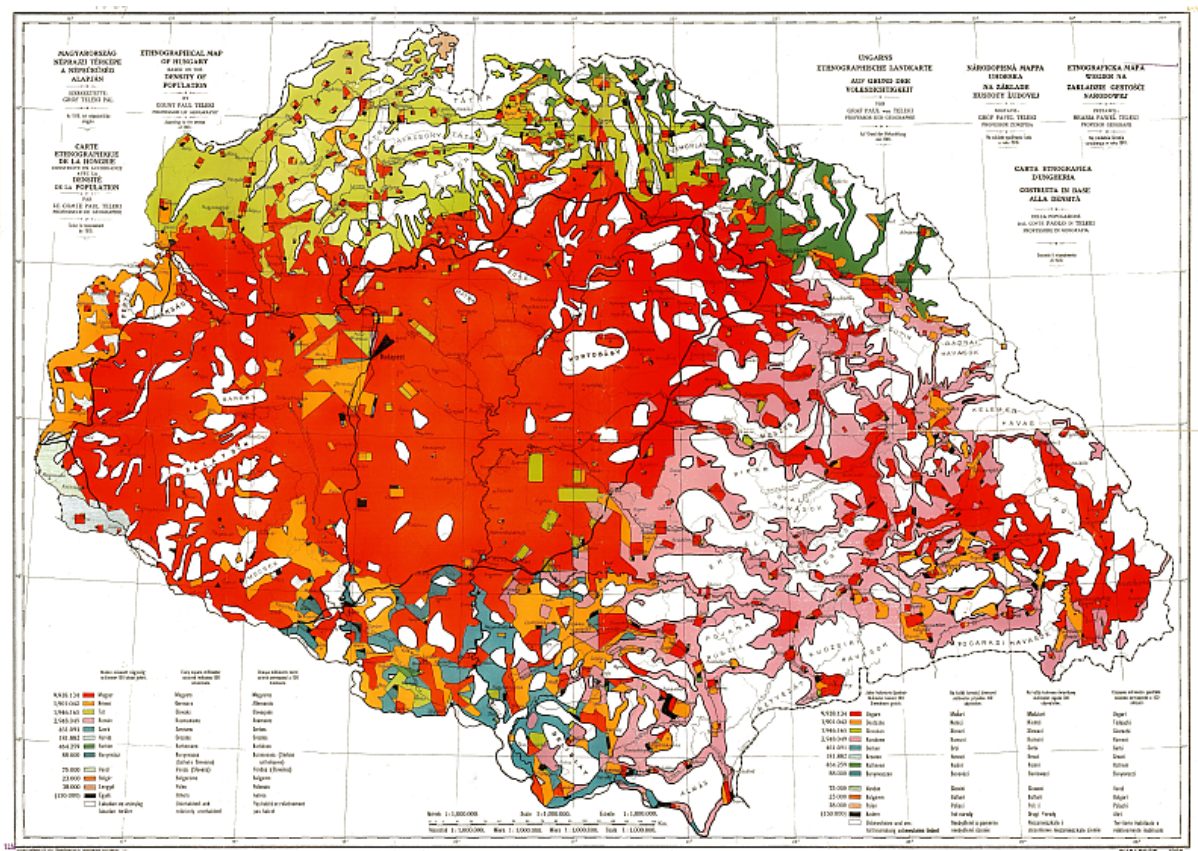
A trianoni béke

Fogalmak

trianoni béke: 1920. június 4-én 16.30-kor a Nagy-Trianon kastélyban aláírt békediktátum az antant és Magyarország között.

a népek önrendelkezési joga: Wilson amerikai elnök alapelve, miszerint a népek maguk dönthetnek sorsukról (pl. népszavazás útján).

vörös térkép: Gróf Teleki Pál földrajztudós által készített térkép, amelyen vörös színnel jelölték a magyarlakta területeket. Ezt az antant vezetői nem voltak hajlandók tudomásul venni.

nemzetállam: ellentétben a többnemzetiségű állammal olyan ország, amelyben a lakosok szinte teljes számban egy nemzethez tartoznak.

revízió: felülvizsgálatot jelent. A revizionizmus olyan eszme, amelynek célja a szégyenletes békediktátum újratárgyalása és megváltoztatása.

irredenta: olasz eredetű szó, visszaszerzést jelent. Az irredentizmus a revizionizmushoz hasonló eszme, amelynek célja az ország visszaszerzése volt. Az irredentisták jelmondata: „Csonka Magyarország nem ország, Egész-Magyarország mennyország”.

Magyar Hiszekegy: 1920-ban pályázatot nyert ima, amelyet az iskolákban rendszeresen elmondtak.

„Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában:
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában! Ámen.”

Történelmi helyek

Nagy-Trianon kastély
Felvidék, Kárpátalja, Erdély, Délvidék, Horvátország, Nyugat-Magyarország
Balassagyarmat, Kercaszomor, Sopron

Kérdések és válaszok a leckéhez

Miért fogadta el a magyar kormány a diktátumot?

Nem volt más választása. Az ország megszállás alatt volt, csak így lehetett nyugalmat és függetlenséget teremteni. Egyébként a béke záradéka nem zárta ki a későbbi módosítás lehetőségét. (Az USA pl. a mai napig nem fogadta el hivatalosan.)

Milyen érvei voltak a magyar békeküldöttségnek?

Teleki Pál ún. vörös térképe, amely kimutatta, hol élnek többségében magyarok a Kárpát-medencében. Jellemző, hogy a küldöttség tagjait gyakorlatilag bezárták a szállásukra, és csak a tárgyalások után hívták meg őket. Apponyi Albert gróf három nyelven kétórás beszédet tartott, amely jó pár politikust meghatott, de már nem változtattak az előre eldöntötteken.

Mi volt az antant célja?

Megbüntetni a Monarchiát, jutalmazni a szövetségeseit. Meg akarták akadályozni, hogy egy számukra ellenséges hatalom jöjjön újból létre Közép-Európában. Ezért életképtelen soknemzetiségű államokat hoztak létre, amelyek a börtönőr szerepét kapták. (Mára ezek az államok sorra felbomlottak: Csehszlovákia, Jugoszlávia)

Melyek voltak a békediktátum legsúlyosabb következményei?

*középhatalomból kisállam lettünk
a magyarság egyharmada a határokon túlra került
a gazdaság szétesett (nyersanyagok, mezőgazdasági termékek, alapanyagok, közlekedés, kereskedelem)
megfosztottak bennünket a védekezés lehetőségétől (a magyar haderő szétverése: 1:4:5:7
Magyarország:Jugoszlávia:Csehszlovákia:Románia – ez volt a haderő arányszáma Trianon után a volt Magyarország területein)*

Milyen politikai hatása volt Trianonnak?

*Minden magyar sírt, egy órán át zúgtak a harangok az országban. A magyar politika célja a revízió, azaz a békediktátum felülvizsgálata volt.
A revízióban mindenki egyetértett, legfeljebb a mértékében volt vita. Voltak, akik azt mondták, hogy részleges etnikai revízió legyen (csak a magyar nyelvű területeket szerezzük vissza), voltak akik a teljes revízióhoz, tehát a Nagy-Magyarországhoz ragaszkodtak. Erre azonban a húszas években nem volt esély.*

Néhány érdekesség Trianonnal kapcsolatban

A béke aláírói **Drasche Lázár Alfréd** rendkívüli követ, **Bénárd Ágost** munkaügyi miniszter voltak.

1919. január 29-én a balassagyarmati polgárok Vízzy Zsigmond százados katonáihoz csatlakozva fegyvert fogtak, s kiverték a megszálló cseheket, akik az Ipoly völgyében vezető vasútvonal megszerzésével, az alakuló Csehszlovákia határainak még délebbre tolásával próbálkoztak. Balassagyarmat ezzel kiérdemelte a **Civitas Fortissima**, azaz a „**legbátrabb város**” megtisztelő címet.

1920. augusztus 1-jén az őrségi Kerca határőrei a két falu felkelt népével összefogva kiűzték a szomszédos Szomoróc községet megszálló szerb-horvát-szlovén csapatokat. A fegyverrel kinyilvánított akarat eredményeként – hosszas tárgyalás után – 1922. február 9-én Szomoróc visszatérhetett Magyarországhoz. (A két falu 1943-ban **Kercaszomor** néven egyesült.)

A Zala megyei Jósecet (**Szentistvánlakot**), amely Bödeháza és Zsitkóc között található, nem is említi a trianoni békeszerződés. Mivel közelebb fekszik Bödeházához, Magyarországon maradhatott.

Sopron és néhány környező falu az 1921-ben tartott népszavazás alapján a Magyarországhoz tartozás mellett döntött, ezzel Sopron a „**legműségesebb város**” címet érdemelte ki. Latinul: **Civitas Fidelissima**

Az Ausztriának ítélt országrészen Vas vármegye szombathelyi járásában kitört zendülés ill. tiltakozás nyomán tíz határmenti, németek és horvátok lakta falu – Felsőcsatár (egykor Alsó-

és Felsőcsatár), Horvátlovó, Narda (egykor Kis- és Nagynarda), Ólmod, Pornóapáti, Szentpéterfa, Vaskeresztes (egykor Német- és Magyarkeresztes) – osztrák fennhatóság alatt megtartott népszavazás után 1923. január 10. és március 9. között átkerült Magyarországhoz, **Szentpéterfa** ezzel kiérdemelte a „**legműségesebb magyar község**” címet.

Néhány esetben az új határok belterületen vágtak szét egyes településeket: pl. Dél-Komárom és Észak-Komárom.

Kárpáti Piroska: Üzenet Erdélyből

(tanítónő; a románok e verséért 1920-ban felakasztották)

Üzent az Olt, Maros, Szamos,
Minden hullámuk vértől zavaros,
Halljátok, ott túl a Tiszán,
Mit zúg a szél a Hargitán?
Mit visszhangoznak a Csíki hegyek,
Erdély hegyein sűrű fellegek?

Ez itt magyar föld és az is marad,
Tiporják bár most idegen hadak,
Csaba mondája új erőre kél,
Segít a vihar és segít a szél,
Segít a tűz, a víz, a csillagok,
S mi nem leszünk mások, csak magyarok!

Ha szól a kürt, egy szálig felkelünk!
Halott vitézek lelke jár velünk.
Előttünk száll az ős Turul-madár,
Nem is lesz gát, és nem lesz akadály!
Ember lakol, ki ellenünk szegül,
A székely állja, rendületlenül!

Üzenik a gyergyói havasok:
Megvannak még a régi fokosok!
Elő velük, jertek, segítsetek!
Székely anya küld egy üzenetet:
Hollók, keselyűk tépik a szívünket,
Rablóhordák szívják a vérünket!

Ha nem harcoltok velünk, elveszünk!
E végső harcban: egyedül leszünk!
És a honszerző hősök hantja vár,
Ha odavész az ősmagyar határ!
És ha rablóknak kedvez a világ,
Mutassunk akkor egy új, nagy csodát!

Megmozdulnak mind a Csíki hegyek,
Székelyföld nem terem több kenyeret,
Elhervad minden illatos virág,

Mérget terem minden gyümölcsfaág.
Vizek háta nem ringat csónakot,
Székely anya nem szül több magzatot!

Vadon, pusztá lesz az egész vidék,
S végezetül, ha ez sem lesz elég,
A föld megindul, a mennybolt leszakad,
De Erdély földje csak magyar marad!

A **Magyar Hiszekegy** a Magyarország Területi Épségének Védelmi Ligája és a Védő Ligák Szövetsége által 1920-ban kiírt, a magyarság akkori életérzését a trianoni békeszerződéssel kapcsolatban megjeleníteni hivatott pályázatra érkezett pályamű, melyet **Papp-Váry Elemérné Sziklay Szeréna** (1881-1923) írt.

„Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában:
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában! Ámen.”

Később **hitvallássá** bővítette és meg is zenésítették:

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában.

Ez az én vallásom, ez az én életem,
Ezért a keresztet vállaimra veszem,
Ezért magamat is reá feszítetem.

Szeretném harsogni kétkedők fülébe,
Szeretném égetni reszketők lelkébe,
Lángbetűkkel írni véres magyar égre:

Ez a hit a fegyver, hatalom és élet,
Ezzel porba zúzod minden ellenséged,
Ezzel megválthatod minden szenvedésed.

E jelszót, ha írod lobogód selymére,
Ezt, ha belevésed kardod pengéjébe,
Halottak országát feltámasztod véle.

Harcos, ki ezt hiszed, csatádat megnyerted,
Munkás, ki ennek élsz, boldog jövőd veted,
Asszony, ki tanítod, áldott lesz a neved.

Férfi, ki ennek élsz, dicsőséget vettél,
Polgár, ki ezzel kélsz, új hazát szereztél,
Magyar, e szent hittel mindent visszanyertél.

Mert a hit az erő, mert aki hisz, győzött,
Mert az minden halál és kárhozat fölött

Az élet Urával szövetséget kötött.

Annak nincs többé rém, mitől megijedjen,
Annak vas a szíve minden vésszel szemben,
Minden pokol ellen, mert véle az Isten!

Annak lába nyomán zöldül a temető,
Virágdíszbe borul az eltiport mező,
Édes madárdaltól hangos lesz az erdő.

Napsugártól fényes lesz a házatája,
Mézes a kenyere, boldogság tanyája,
Minden nemzetségén az Isten áldása.

Magyar! te most árva, elhagyott, veszendő,
Minden nemzetek közt lenn a földön fekvő,
Magyar legyen hited s tied a jövőendő.

Magyar, legyen hited és léssen országod,
Minden nemzetek közt az első, az áldott,
Isten amit néked címeredbe vágott.

Szíved is dobogja, szavad is hirdesse,
Ajkad ezt rebegje, reggel, délben, este,
Véreddé hogy váljon az ige, az eszme:

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország feltámadásában!

14. lecke

A bethleni konszolidáció. A Horthy-rendszer megszilárdulása

Fogalmak

konszolidáció: a nyugodt közállapotok megteremtése. Általában háború, válság vagy forradalmak után van rá szükség.

vitézi rend: Horthy Miklós alapította. Azokat a személyeket tüntette ki minden évben a Margitszigeten, akik érdemeket szereztek a rend védelmében. A vitézzé avatottak nevük előtt viselhették a vitéz szót. pl. vitéz Nagybányai Horthy Miklós (kép: munkafüzet 43. o.)

1921. évi III. törvénycikk: a fennálló rend erőszakos megdöntésére irányuló pártokat, személyeket három évtől halálig terjedő büntetéssel sújtották. Főként a kommunisták ellen irányult.

numerus clausus: jelentése: zárt szám, azaz meghatározták az egyetemekre felvehető hallgatók nemzetiség szerinti megoszlását. Főként a zsidók ellen irányult. Az első ilyen törvényt 1920-ban hozták, később módosították: hol enyhítettek, hol pedig szigorítottak rajta. A világháború idején már a magánéletbe is beavatkoztak, ugyanis megtiltották a keresztények és zsidók közti házasságot. (Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy számos országban volt hasonló törvény, pl. Amerikában, Lengyelországban.)

Nagyatádi-féle földreform: Nagyatádi Szabó István kisgazdapárti politikus nevéhez fűződik az 1920-ban végrehajtott földreform, amelynek során több mint 400 000 parcellát osztottak fel a parasztok között. Ennek hatására a vidéki lakosság jó része a Horthy-rendszer támaszává vált.

Bethlen-Peyer paktum: Bethlen István miniszterelnök és Peyer Károly, a szociáldemokrata párt vezetője között létrejött titkos megállapodás.

	<i>a kormány</i>	<i>szociáldemokrata párt</i>
<i>mit ígért?</i>	<i>engedélyezi a pártot engedélyezi a szakszervezeteket</i>	<i>nem szervezkedik vidéken nem szervezkedik az államhivatalokban</i>
<i>mit kapott?</i>	<i>a szocdemek nem szervezkednek vidéken, csak a munkások körében az államhivatalok stabilan működhetnek</i>	<i>szabadon működhet szakszervezeteket működtethet</i>

Történelmi személyek

gróf Teleki Pál: régi főnemesi család tagja, kétszer volt magyar miniszterelnök (1920-21, 1939-41). Híres földrajztudós, a magyar cserkészek vezetője. 1941 áprilisában öngyilkosságot követett el. (Ennek előzményeiről és okairól később tanulunk.)

gróf Bethlen István: kiemelkedő magyar államférfi, 1921-1931 között magyar miniszterelnök. Nevéhez fűződik a húszas évek konszolidációja, amikor a Trianon után sokkot szenvedett országot újrászervezte. Ekkor vezették be a sokáig értékálló pengőt, amely megerősítette a magyar gazdaságot.

Peyer Károly: szociáldemokrata politikus, aki Bethlen Istvánnal megkötötte a Bethlen-Peyer paktumot. A Horthy-korszakban végig országgyűlési képviselő volt, ő vezette a szociáldemokrata pártot.

Nagyatádi Szabó István: kigazdapárti politikusként megnyerte az 1920-as választásokat. Később pártjával együtt belépett az Egységes Pártba. Nevéhez fűződik a Nagyatádi-féle földreform törvény, valamint az Alföld fásítása és az öntözés bevezetése. 1924-ben épp egy perben kellett volna tanúskodnia, amikor gyanús körülmények között meghalt.

A lecke tömör összefoglalása

A Horthy-rendszer első évtizedében, a húszas években, két jelentős miniszterelnöke volt Magyarországnak: gróf Teleki Pál és gróf Bethlen István. Mindketten nagy tudású politikusok voltak. Mivel 1921-től Bethlen volt a miniszterelnök, ezt a korszakot bethleni konszolidációnak szoktuk nevezni.

Legfontosabb jellemzői:

- a fehérterror felszámolása
- választáson alapuló parlamentáris rendszer (vidéken nyílt szavazással)
- földreform (411 000 parcella a parasztságnak)
- megegyezés a szociáldemokratákkal (Bethlen-Peyer paktum)
- numerus clausus (felsőoktatási felvétel szabályozása – főként a zsidók ellen)
- 1921. évi III. tc. (főként a kommunisták ellen)

Mindezek hatására a közállapotok megnyugodtak és megszilárdultak. Összességében elmondhatjuk, hogy egy korlátozottan demokratikus rendszer épült ki hazánkban.

Kérdések és válaszok a leckéhez

Miért volt szükség konszolidációra?

Négy év világháború, őszirózsás forradalom, vörösteror, fehérterror, Trianon – 1914 és 1920 között a magyarság nagyon nehéz időket kényszerült megélni. Fontos volt a nyugalom és a béke helyreállítása. Mindez azonban abban a szomorú tudatban történt, hogy hazánkat megcsonkították és gazdaságilag tönkretették.

Melyek voltak a konszolidáció állomásai?

A fehérterror felszámolása. A földreform. A Bethlen-Peyer paktum. A parlamentáris rendszer bevezetése.

Mi volt a földreform jellemzője?

Több mint 400 000 parcellát és 250 000 házhelyet alakítottak ki. A parasztság egy részének lehetőséget adott a megélhetésre.

Sajnos nem jutott mindenkinek, és a parcellák is nagyon kicsik voltak (2-3 holdas törpebirtokok), amelyek kiszolgáltatottakká tették a tulajdonosokat.

Értékelj a Bethlen-Peyer paktumot!

Lásd a fogalmak között!

Melyek voltak a Horhy-rendszer legfontosabb politikai jellemzői?

*A rendszer alapvetően **keresztény-nemzeti** alapon állt.*

Ez azt jelentette, hogy az egyházak fontos szerepet játszottak az állami és a társadalmi életben (a történelmi egyházakra kell gondolnunk, tehát a római-katolikus, a református és az evangélikus egyházakra).

Érdekesség: Horthy Miklós református vallású volt.

A másik jellemző a hazafias gondolkodás. Mélyen szemben állt a kommunisták proletár nemzetköziséget hirdető gondolkodásával. Áthatotta a revízió, azaz Trianon sebeinek begyógyítása, az ország területének minél teljesebb visszaszerzése békés úton.

15. lecke

Gazdaságunk a húszas években. A világválság és Magyarország

Először egy megjegyzés: a lecke első részét kihúztam, mivel szerintem vitatható, ugyanis azt bizonygatja, hogy milyen előnyei(!) vannak Trianonnak. A tankönyvnek ez a része finoman szólva is átírásra szorul.

Fogalmak

népszövetségi kölcsön: a magyar állam 250 millió aranykorona értékben kedvező kamatozású kölcsönt vett fel, amelynek révén bevezették a pengőt.

pengő: 1927. január 1-jén vezették be (1 pengő = 12 500 korona). A Horthy-korszakban értékálló, jó fizetőeszköznek bizonyult.

1930. szeptember elsejei tüntetés: a szociáldemokraták tüntetést szerveztek a munkanélküliség és az alacsony bérek ellen, amit a hatóságok betiltottak. A kommunisták biztatására azonban a tömeg összecsapott a rendőrökkel. (Egy halott, hetven sebesült.)

szürke eminenciás: olyan történelmi személyekre szokták mondani, akik kerülnek a látványos szereplést, de jelentős befolyásuk van az események menetére. A tankönyv Bethlen Istvánra alkalmazza ezt a jelzőt, mivel lemondását követően továbbra is Horthy tanácsadója és bizalmasa maradt.

A lecke tömör összefoglalása

Az ország sok évnyi szenvedés után romokban állt. A kormányzóválasztás után kialakult a Horthy-rendszer politikai berendezkedése. Ezután a gazdaságot kellett talpra állítani, ami nagyon nehéz volt a nyersanyag- és energiaforrások nagy részének elvesztése miatt. A legnagyobb problémát az infláció jelentette, a korona teljesen értéktelenedett. Hosszas

tárgyalások után a Bethlen-kormány végre 250 millió aranykorona értékű népszövetségi kölcsönt kapott, amit a következőkre használt fel:

bevezette az új fizetőeszközt, a pengőt

kórházakat és iskolákat épített

Mindezek mellett kénytelen volt a kormány magas adókat kivetni.

Az intézkedések hatására az ország fejlődni kezdett, újból világszínvonalú termékeket gyártottak.

Ezt a fejlődést vágta ketté a világgazdasági válság. Magyarországon a válság két formában jelentkezett:

pénzügyi válság – a bankok kivitték tőkéjüket, az ország fizetéseképtelenné vált

mezőgazdasági válság – a búza ára harmadára esett (24 pengőről 8 pengő/mázsa)

Az eladósodott gazdák nem kaptak újabb hiteleket, a régieket pedig nem tudták fizetni, ezért sokan elvesztették mindenüket.

A tömegek elégedetlenkedni kezdtek, 1930 szeptember elsején nagy tüntetés robbant ki Budapesten. Aktivizálták magukat a szélsőbal és szélsőjobboldali pártok. Emiatt Bethlen Istvánnak le kellett mondania 1931 augusztusában.

Kérdések és válaszok a leckéhez

Milyen gazdasági következményei voltak Trianonnak?

Hatalmas jóvátételt kellett fizetnünk. Elvesztettük nyersanyag- és energiakincsünk nagy részét. Közlekedési hálózatunk felbomlott. Megszűnt az addigi élénk kereskedelem, amely a történelmi Magyarországon belül működött. Mindezt tetézte a hatalmas infláció.

Milyen pénzreformra került sor?

Az elértéktelenedett koronát a népszövetségi kölcsön segítségével lecserélték a pengőre. A pengő konvertibilis valutának számított, azaz külföldön is szívesen elfogadták.

Milyen sajátosságai voltak a válságnak hazánkban?

Magyarországon nem volt olyan fejlett az ipar, mint Nyugat-Európában és Amerikában, ezért a túltermelési válság nem volt olyan nagyarányú (így is 700 vállalat ment csődbe).

Nálunk először a bankvilágban jelentkezett a válság – nem volt tőke, így hiteleket sem lehetett felvenni. Sőt még az előfordult, hogy a bank nem tudott fizetni (rövid időre az ország fizetéseképtelenné vált).

A legnagyobb mértékű válság a mezőgazdaságban volt. A földreformot követően a húszas években a gazdák kölcsönöket vettek fel, hogy fejlesszék gazdaságukat. Az árak zuhanása miatt most nem volt elég jövedelmük, hogy tovább fizessék a részleteket, ezért tönkrementek.

Milyen politikai következményei voltak a válságnak?

Az emberek elégedetlenkedni kezdtek, tüntetések, sztrájkok törtek ki. A szélsőséges pártok megerősödtek, Bethlen István miniszterelnök kénytelen volt lemondani.

16. lecke

Kiútkeresés a válságból. A Gömbös-kormány

Fogalmak

statárium: rögtönítélő bíraskodás, ahol nem lehet fellebbezni (magasabb szinten újratárgyalni), az ítéletet pedig azonnal végrehajtják. (Többnyire kivégzés.)

viadukt: völgyet átívelő híd, amelyen vagy út vagy vasút található. Pl. Veszprémben az állatkerttől nem messze. A leckében szereplő biatorbágyi viadukt vasúti völgyhid volt, amelyet 1931. szeptember 13-án robbantott fel Matuska Szilveszter.

külkereskedelmi egyezmény: olyan nemzetközi szerződés, amelyben két állam megállapodik abban, hogy mit és mennyiért vásárolnak egymástól. Gömbös Gyula 1932-33-ban több országgal is kötött ilyen egyezményt, amelynek értelmében búzát vásároltak tőlünk. Ezek révén megszabadultunk a felhalmozódott készletektől és jövedelemhez jutottunk. A legnagyobb mennyiséget Olaszország és Németország vásárolta.

munkáskamarák: olyan szervezetek, amelyekben a munkaadók és a munkavállalók vitatják meg ügyeiket, de a kormány hozza a döntést. Olaszországban működtek ilyenek. Gömbös Gyula Magyarországon akarta bevezetni a munkáskamarákat a független szakszervezetek helyett.

zsidótörvények: 1938: első zsidótörvény: egyes állásokban maximum 20% lehet a zsidók aránya. 1939: második zsidótörvény: egyes állásokban maximum 6% lehet a zsidók aránya. 1941: harmadik zsidótörvény: tilos a vegyes házasság és a zsidók és nem zsidók közti nemi kapcsolat. Később számos zsidótörvény született, amelyek révén előbb gettósították, majd elhurcolták a zsidókat.

győri program: egymilliárd pengős hadseregfejlesztési program volt, amelyet Darányi Kálmán 1938. március 5-én Győrött, a kormányzópárt, a Nemzeti Egység Pártja nagygyűlésén jelentett be. A program kidolgozója Imrédy Béla volt.

Történelmi személyek

gróf Károlyi Gyula: gróf Károlyi Mihály unokatestvére, vele teljesen ellenkező nézeteket vallott. A Tanácsköztársaság idején ellenforradalmi kormányt alakított, amelybe meghívta Horthyt. Károlyi Gyula végig Horthy személyes jóbarátja volt. 1931-1932-ben Horthy felkérte miniszterelnöknek. Károlyi Gyula ekkor a válságot takarékosági intézkedésekkel próbálta megoldani (fizetések csökkentése, állami kiadások lefaragása). Ő maga nem fogadott el szolgálati gépkocsit, pesti lakásáról gyalog járt fel a budai várba. A tömegek a megszorító intézkedések miatt nem szerették.

Gömbös Gyula: ő is egyet szervezkedett gróf Károlyi Gyulával a vörösteror idején. Katonatisztként erősebb kezű kormányzást akart. 1932-1936 között magyar miniszterelnök volt. A Nemzeti Egység Pártja vezetésével az olasz fasizmushoz hasonló egypártrendszer akart bevezetni. Horthy meneszteni akarta, azonban tudván súlyos vesebetegségéről megvárta 1936-ban bekövetkezett halálát.

Darányi Kálmán: 1936-1938 között magyar miniszterelnök Gömbös Gyula halála után. Kezdetben visszafogta a szélsőségeket, de az Anschluss után ő is jobboldali politikát folytatott. Ő hirdette meg a győri programot és ő dolgozta ki az első zsidótörvényt.

Imrédy Béla: 1938-1939-ben Darányi Kálmán után volt miniszterelnök. Folytatta elődje politikáját, bevezette az első zsidótörvényt. Kiváló gazdasági szakember volt, bankelnökként is dolgozott. A második világháború után a népbíróság halálra ítélte és kivégezték.

Matuska Szilveszter: nagyon kalandos élete volt. A Délvidéki Csantavér nevű faluban élt. Volt kántortanító, katona, feltaláló és kereskedő. Élt Budapesten, később Bécsben. Amikor elszegényedett, úgy próbált pénzt szerezni, hogy felgyújtotta háza tetőszerkezetét, amiért a biztosító komoly összeget fizetett. Később elkezdett robbantgatni először Németországban, majd Ausztriában. Ma sem tudjuk, hogy a biatorbágyi merényletet egyedül követte-e el, vagy egy nagyobb szabású terv szereplője volt. A váci fogházban töltötte életfogytig tartó szabadságvesztését, amikor 1944-ben kihasználva az oroszok bejövetele miatti zűrzavart megszökött. Utoljára szülőfalujában látták. Végül eltűnt...???

A lecke tömör összefoglalása

Bethlen István távozása után gróf Károlyi Gyula lett a miniszterelnök 1931-1932-ben. 1931 szeptember 13-án 0 óra 20 perckor felrobbant biatorbágyinál a bécsi gyorsvonat. Ekkor statáriumot hirdettek, mivel attól tartottak, hogy egy terrorhullám kezdetét jelenti. Kivégezték Fürst Sándort és Sallai Imrét, akik illegális kommunisták voltak ugyan, de a robbantáshoz semmi közük nem volt, mivel azt Matuska Szilveszter hajtotta végre (persze lehet, hogy nem egyedül?!).

Károlyi Gyula takarékoskodással akarta megoldani a válságot, ezért csökkentették a béreket. A tömegek erre még elégedetlenebbek lettek. Ekkor Gömbös Gyula lett a miniszterelnök 1932-től 1936-ig. Neki sikerült végül kivinni az országot a válságból. Komoly külpolitikai sikereket ért. Eltörölték a jóvátételi fizetést valamint több országba is el tudta adni a magyar gabonát. Szorgalmazta Hitler és Mussolini közeledését, ő használta először a Berlin-Róma tengely elnevezést. (Ezért hívjuk majd a második világháború idején a fasiszta országokat tengelyhatalmaknak.)

Gömbös belpolitikája nem volt ennyire sikeres. Felszámolta a statáriumot, mivel látta, hogy az államot nem fenyegeti terrorveszély. Viszont terve a fasiszta jellegű egypártrendszer bevezetése volt. Ez a törekvése nem tetszett Horthynak, aki menesztani is akarta, de amikor megtudta, hogy Gömbös halálos beteg, megvárta a halálát. Az utolsó időben Darányi Kálmán helyettesítette, aki hivatalosan Gömbös halála után 1936-1938-ban lett miniszterelnök. Őt követte Imrédy Béla 1938-1939-ben. Nevükhöz két törvény fűződik: az első zsidótörvény és a győri fegyverkezési program. Előbbi korlátozta a zsidók arányát bizonyos munkahelyeken, utóbbi pedig 1 milliárd pengőt szánt a hadsereg fejlesztésére.

Kérdések és válaszok a leckéhez

Mi az összefüggés a gazdasági és a politikai válság között?

A gazdasági válság hatására az emberek elégedetlenkedni kezdenek, és elfordulnak a vezetőktől. Ilyenkor általában megerősödnek a szélsőséges pártok.

Mi volt a statárium bevezetésének a jelentősége?

Így akarta a kormány megakadályozni, hogy a szélsőségek hatalmat szerezzenek.

Melyek voltak Gömbös legfontosabb politikai-gazdasági eredményei?

Sikerült kilábalni a válságból, fejlődött a magyar gabonaexport, eltörölték a jóvátételt, felszámolták a statáriumot, hazánk több országgal is egyezményeket kötött.

Milyen kedvező és milyen kedvezőtlen jelenségek mutatkoztak a harmincas évek végén?

Kedvező: véget ért a válság, újból fejlődött a gazdaság, a külkereskedelem. Hazánknak végre vannak külföldi kapcsolatai, nem annyira elszigetelt.

Kedvezőtlen: erősödik az antiszemitizmus, túlságosan közeledünk a fasiszta országokhoz.

Érdekességek a biatorbágyi merényletről

A merénylet leírása

A tettes kb. 1,5–2 kg tömegű robbanóanyagot használt, amit előre a helyszínre vitt. A robbanóanyag nem a vágányon áthaladó mozdony alatt robbant fel, mint azt korábban feltételezték, hanem a Budapest–Hegyeshalom–Rajka vasútvonalon Bécs felé közlekedő nemzetközi gyorsvonat második és harmadik kocsijának áthaladása között, a sín terheletlen állapotában. Emiatt a megszakadt vágányrészen nagy sebességgel áthaladó gyorsvonat mozdonya és az utána besorozott poggyászkocsi, négy személy- és egy hálókocsi kisiklott és a mélybe zuhant. A szétszakadt vonat többi kocsija sértetlenül a vágányon maradt. A halottak között volt a vonat tíz emberből álló személyzetének három tagja is: a 301,001 pályaszámú mozdony vezetője, fűtője, a vonat főkalauza és kalauza. A roncsok alatt a mozdonyvezető holttestét úgy találták meg, hogy keze a fék fogantyúját szorította. Bebizonyosodott, hogy a kisiklást észlelve azonnal lefékezte a vonatot, s ennek köszönhető, hogy a szerelvény hátsó kocsijai a vágányon maradtak. Kiderült, hogy Matuska Szilveszter, a merénylő az utolsó pillanatig nem tudhatta, gyorsvonatot vagy egy tehervonatot fog-e felrobbantani. A vasúti menetrend szerint a bécsi gyors előtt 15 perccel egy tehervonatnak kellett áthaladnia. A merénylet éjszakáján azonban a tehervonat késett, s előre engedték a gyorsvonatot. A rendőrség a helyszínen egy levelet talált, amely így kezdődött: „*Munkások, nincsen jogotok, hát majd mi kieszközöljük a kapitalistákkal szemben...*”

Nyomozás és ítélet

A merényletet az akkori Károlyi Gyula-kormány egy nagyobb kommunista terrorhullám kezdetének hitte, és ezt az eseményt használta fel arra, hogy a kommunisták akkor illegális tevékenysége ellen fellépjen. A nyomozás azonnal igen nagy erővel indult meg. A merénylet másnapján országos statáriumot vezettek be, amit egy hét múlva, szeptember 20-án kiterjesztettek minden államellenes szervezkedéssel gyanúsítható személyre. A gyanú végül Leipnik Márton „hírhedt kommunistára és bandájára” terelődött. Addigra azonban a biztonság kedvéért számos más kommunistát is letartóztattak.

Később Bécsben kipattant a váratlan hír, hogy a merényletet egy ottani magyar kereskedő, Matuska Szilveszter vállalta magára. Matuskát október 7-én tartóztatták le az osztrák fővárosban, ahol bíróság elé állították és hat évi börtönre ítélték. Magyarországon távollétében először halálra ítélték, majd büntetését életfogytiglanra változtatták. Matuska a váci fegyházban töltötte börtönbüntetését, amikor is 1944-ben, a Vörös Hadsereg bevonulásakor a zűrzavart kihasználva megszökött, eltűnt.(!!!)

Vélemények a merénylet politikai hátteréről

A biatorbágyi merénylet után bevezetett statárium azonban Matuska letartóztatása után is fennmaradt. Az illegális KMP 1932 júliusában letartóztatott vezetőit, Sallai Imrét és Fürst Sándort is erre hivatkozva állították statáriális bíróság elé, ítélték halálra és végezték ki 1932. július 28-án.

Korabeli széles körben elterjedt gyanú szerint a merényletet valójában Gömbös Gyula honvédelmi miniszter szervezte Horthy Miklós kormányzó jóváhagyásával. Gömbös és Horthy e nézet szerint a szükségállapot kihirdetése révén akarták hatalmi pozícióikat megerősíteni Károlyi Gyulaminiszterelnökkel szemben. Egyes történészek ma is ezen a véleményen vannak, és Matuskát csupán a merénylet egyik résztvevőjének tartják, aki később hajlandó volt mindent egyedüli tettesként magára vállalni. Bár konkrét bizonyítékok nincsenek, ezt a véleményt a merénylet és a későbbi kivizsgálása körüli számos furcsaság támasztja alá. (Az I. osztályú utasok jegyeit egyes vélemények szerint nem adták ki a vonatra. A titokzatos kommunista levél elhelyezése a helyszínen. A kétméteres pokolgépet egyedül hogyan vitte a helyszínre és töltötte meg ekrazittal Matuska? Matuska enyhe bécsi ítélete és elmebetegként való kezelése, noha nem volt az. A kommunisták ellen azonnal meginduló országos hajtóvadászat előre kidolgozott forgatókönyv szerinti lefolytatása.)

17. lecke

Hazánk külpolitikája a Horthy-korszakban

Fogalmak

a leghűségesebb magyar város: 1921-ben Sopronban népszavazást tartottak, amelynek értelmében a város és környéke, Magyarországhoz tartozik. Ezért nyerte el a Civitas fidelissima, a „leghűségesebb város” címet. A képen a Hűségkapu látható, amely a Tűztoronyhoz tartozik. Felirata: A nemzet Sopronnak.

kisantant: az első világháború után az antant támogatásával jött létre. Célja Magyarország megerősödésének és Ausztriával való egyesülésének megakadályozása volt. Tagjai: Csehszlovákia, Románia, Jugoszlávia

a Millerand-záradék: Millerand a trianoni békekonferencia elnöke volt. A békeszerződés mellé írt egy levelet, amelyben azt írta, hogy a határok békés kiigazítására még lesz lehetőség.

barátsági szerződés: ha két ország ilyet köt, abban kifejezik egymás iránti békés szándékukat és együttműködési készségüket a gazdaságban, a politikában, a kultúrában.

Daily Mail: = Napi Posta. Egy angol újság, 2 millió olvasója volt, amelynek tulajdonosa Lord Rothermere, Anglia harmadik leggazdagabb embere volt. 1927-ben cikksorozatot indított a Magyarországot Trianonnál ért igazságtalanságról „Magyarország helye a Nap alatt” címmel. Később egyszer ezt írta: „Két fiam esett el a háborúban. Nemes ideálokért áldozták életüket, nem azért, hogy egy dicső nemzetettel igaztalanul bánjanak. „Budapesten a Szabó Ervin-téren áll egy díszkút, melyet Szentgyörgyi István készített 1929-ben Lord Rothermere tiszteletére.

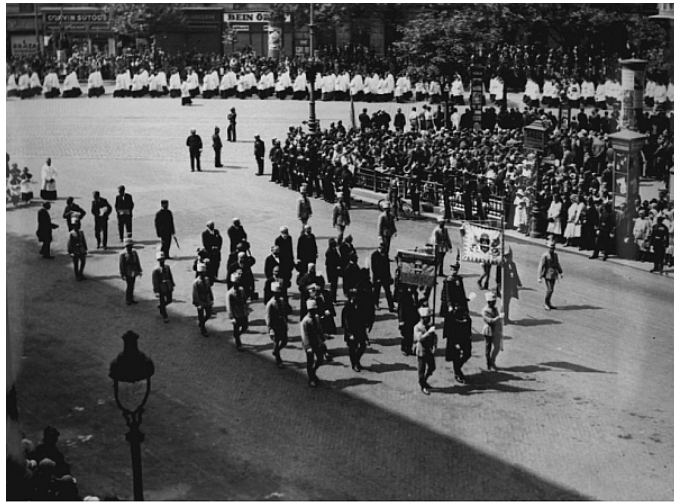
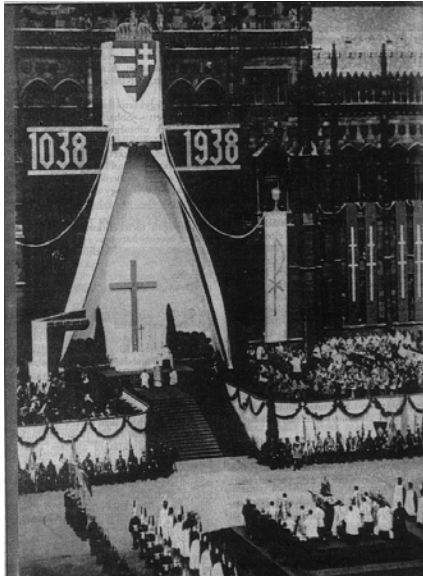

Berlin-Róma tengely: Gömbös Gyula nevezte el Németországot és Olaszországot tengelyhatalmaknak, mivel úgy vélte, hogy ők a „tengelyei” egy új világ megszületésének.

Eucharisztikus kongresszus: 1938-ban jelentős eseményre került sor hazánkban. Ekkor ünnepelték a Szent István-évet (István 1038-ban halt meg, és ez volt a 900. évforduló) Ebből az alkalomból az országban körbehordták a Szent Jobbot. A képen azt láthatjátok, amint a Szent Jobb megérkezik Zalaegerszegre. A menetben ott halad Teleki alispán, a háttérben pedig a feldíszített vasútállomás látható.

Ebben az évben eucharisztikus kongresszust rendeztek májusban (az eucharisztia az oltáriszentség, amelyet úrnapján ünnepélyesen körbehordanak). A rendezvényen a pápát Pacelli bíboros képviselte. A fővárosban több rendezvényre került sor. Az egyik misén 500 000 ember vett részt. A gyermekek miséjén pedig 300 000 fiatal áldozott.

A főváros képviselői hajdúkísérettel vonulnak a Hősök-tere felé. (1938. május 25.)

A lecke tömör összefoglalása

Hazánk a trianoni békét követően elszigetelt kis országgá vált, amelyet fenyegetően körülvettek a kisantant országai: Csehszlovákia, Románia és Jugoszlávia. A korabeli magyar politika célja a revízió, vagyis a történelmi Magyarország területének (vagy egy részének) a visszaszerzése békés úton. Erre azonban nem volt esély.

1922-ben hazánkat felvették a Népszövetségbe, ezzel valamelyest csökkent elszigeteltségünk. 1927-ben Lord Rothermere cikksorozata némi reményt adott, de kiderült, hogy ettől sem változik semmi. Ekkor látszott, hogy a nyugat nem támogat minket, tehát a csalódott országokkal kell szorosabb együttműködésre lépni. A következő országokkal kötöttünk szerződést:

1927 Olaszország

1931 Ausztria

1933 Németország (Gömbös Gyula az első között gratulált Hitlernek kancellárrá választása alkalmából)

A harmincas évek közepétől két fő szövetségesünk Olaszország és Németország lett.

1938-ban került sor a Szent István évre, amelynek keretében az országban körbehordozták a Szent Jobbot és hazánkban rendezték meg az eucharisztikus világkongresszust.

Miben különbözött a Trianon utáni Magyarország helyzete a korábbi koroktól?

Függetlenek voltunk ugyan, de megcsónkítva, és ellenséges országokkal körülvéve.

Mi volt a külpolitika legfőbb törekvése?

A revízió. Egyesek teljes revíziót, mások részleges revíziót akartak, de abban mindenki egyetértett, hogy ez a helyzet nem tarthat örökké. A revízió esélye azonban csekély volt, mert nem volt szövetségesünk, nem volt katonai erőnk és nem volt elég politikai befolyásunk sem.

Hasonlítsd össze a bethleni és a gömbösi külpolitikát!

Bethlen nyugatbarát, békés revízióra készül.

Gömbös fasiszta barát, katonatiszt lévén nem zárkózik el egy esetlegesen erélyesebb fellépéstől sem.

Mi volt az oka kettőjük eltérő gondolkodásának?

Gömbös csalódott a nyugatiakban. Közben pedig megerősödött Olaszország és Németország.

Mért nem tűnt veszélyesnek a fasiszta országokkal való kapcsolat?

Ekkor ezek az országok még nem készültek nyíltan háborúra.

18. lecke

Életmódváltás és kulturális fejlődés a Horthy-korszakban

Fogalmak

analfabétizmus: írástudatlanság. A magyar iskolarendszer fejlődése révén az analfabétizmus hazánkban 10% alá csökkent, megközelítve a nyugati országok szintjét. A környező országokban ugyanekkor többszöröse volt az írástudatlanok aránya.

híres terményeink: szabolcsi jonatán alma, kecskeméti kajszibarack, dunántúli őszibarack, szegedi és kalocsai paprika, makói hagyma stb.

gazdaképzők és népfőiskolák: főleg az egyház szervezett vidéken tanfolyamokat, amelyeken a felnőtteket oktatták. Céljuk az általános tudás fejlesztése és szakmai ismeretek nyújtása. Fontos volt, hogy a vidéket kiemeljék az elmaradottságból.

OTI: Országos Társadalombiztosítási Intézet. Célja azt volt, hogy gondoskodjon a beteg és idős dolgozókról.

iskolarendszer: három szintje van: alapfokú, középfokú- és felsőoktatás.

A Horthy-korszakban az alapfokú iskolát eleminek hívták 4+2 osztályos volt.

Az elemi után a gyerekek vagy dolgoztak, vagy tanoncnak mentek, azaz szakmát tanultak. A jobb képességűek és módosabbak vagy polgári iskolába vagy nyolcosztályos gimnáziumba mentek. A gimnázium után nem kellett felvételizni az egyetemre, de a tandíjat nem sokan tudták fizetni. A szegény, de tehetséges tanulók számára kollégiumokat hoztak létre.

kollégiumok: a leghíresebbek: Eötvös-kollégium, Győrffy-kollégium. Ma a kollégiumok a diákok szállását jelentik, akkor egyben oktatási intézmények is voltak, ahol nagyon magas színvonalú képzés folyt.

úri megszólítások: a társadalmi rangot a megszólítás is tükrözte. A következőket használták alulról felfelé történő sorrendben: tekintetes úr – nagyságos úr – méltóságos úr – kegyelmes úr – főméltóságú úr (ez utóbbi Horthy megszólítása volt).

Történelmi személyek

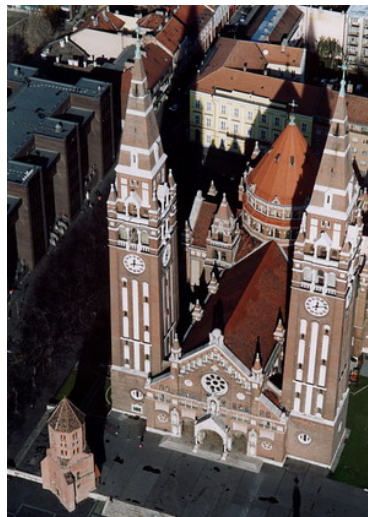
A következő órán a kultúra, a tudomány és a sport hírességeit fogjuk számba venni. Most csupán két jelentős kulturpolitikust említek meg.

gróf Klebelsberg Kunó: 1922-1931 között volt vallás- és közoktatásügyi miniszter (vagy ahogy akkoriban nevezték: kultuszminiszter). A magyar történelem egyik leghíresebb kulturpolitikusa. 5000 népiskolát, 1500 népkönyvtárt létesített. Egyetemi építkezéseket indított Pécsen, Szegeden és Debrecenben. (Pécsen a pozsonyi egyetem helyett, Szegeden pedig a kolozsvári egyetem helyett.) A debreceni egyetemet Tisza Istvánról, a meggyilkolt miniszterelnökről nevezték el.

Ő építtette a Hajós Alfréd által tervezett margitszigeti sportuszodát és a szegedi fogadalmi templomot.

1932-ben váratlanul elhunyt. A Nemzeti Múzeumban ravatalozták fel, majd a szegedi fogadalmi templom (népszerű nevén a szegedi dóm) altemplomában helyezték örök nyugalomra.

Hóman Bálint: *kiváló történész, 1932 és 1942 között többször is volt kultuszminiszter. Szekfü Gyulával együtt írta meg a magyar nemzet történetét feldolgozó jelentős munkáját. Sajnos a világháború idején a nyilasok mellé állt, amiért a népbíróság életfogytiglani börtönbüntetésre ítélte. 1951-ben halt meg a váci fegyházban.*

A lecke tömör összefoglalása

A trianoni béke okozta sokk ellenére a Horthy-korszak sok eredményt tud felmutatni. Az egészségügy fejlődésének tudható be az, hogy a népesség rohamosan nőtt 7,6 millióról 9,3 millióra. (Elgondolkodtató, hogy 2010 őszén a magyar népesség ismét 10 millió alá csökkent.)

Az életmód sokat fejlődött, főleg városban. Vidéken ugyanakkor még sok helyütt nem volt csatornázás, vezetékes víz, gáz és villany. Az úthálózat gyér volt, kevesen rendelkeztek gépjárművel.

A leglátványosabb fejlődést az oktatás tudta felmutatni, amelyben nagy szerepet játszott a kiváló kultuszminiszter, gróf Klebelsberg Kunó. 5000 népiskolát és 1500 népkönyvtárt hozott létre. Politikáját a „kultúrfölény” jellemezte, azaz bebizonyítani, hogy magasabb a magyar nép műveltsége, mint a környező országoké.

A felsőoktatás is fejlődött. Bővítették a debreceni egyetemet, amelyet Tisza Istvánról neveztek el (ma Kossuth Lajos Tudományegyetem). A pozsonyi egyetemet Pécsre helyezték (ma Janus Pannonius Tudományegyetem), a kolozsvári egyetemet pedig Szegedre (ma József Attila Tudományegyetem). Támogatták a Magyar Tudományos Akadémiát, amelynek eredményeként számos magyar tudós kapott Nobel-díjat.

Több szálloda is épült ebben az időben, közülük kiemelkedett a Palotaszálló Lillafüreden. Ezáltal fejlődött a turizmus, amely a gazdasági hasznon túl segített kitörni hazánknak az elszigeteltségből.

A korszak sportélete is színvonalas volt, népszerű és sikeres volt a foci. (A Fradi pl. 1937-ben Közép-európai Kupát nyert). A legsikeresebb sportág a vívás volt. Az első 11 olimpián kilencszer nyert a magyar kardcsapat. (Jelenlegi köztársasági elnökiünk, Schmitt Pál is kétszeres párbajtőrívó olimpiai bajnok.) Csík Ferenc 1936-ban megnyerte a 100 méteres férfi gyorsúszást. A berlini olimpián az éremtáblázat a következőképpen alakult:

Az <u>1936. évi nyári olimpiai játékok</u> éremtáblázata					
	Nemzet	 Arany	 Ezüst	 Bronz	Összesen
1.	 Németország (GER)	33	26	30	89
2.	 Egyesült Államok (USA)	24	20	12	56
3.	 Magyarország (HUN)	10	1	5	16

Végezetül a korabeli életmódot példázza a következő részlet a Hyppolit, a lakáj című filmből:
<http://www.youtube.com/watch?v=PGf3YmRPV6A&feature=related>